

Adam Fałowski
Uniwersytet Jagielloński, Kraków
adam.falowski@uj.edu.pl

Z ETYMOLOGII POLSKIEJ: BAKA, BAKI

Słowa kluczowe: język polski, języki wschodniosłowiańskie, leksyka, frazeologia, etymologia, *baka*, *baki*
Keywords: Polish language, East Slavic languages, lexis, phraseology, etymology

W *Słowniku prasłowiańskim* pod czasownikiem **bačiti*, *bačŏ* dial. płn. ‘zwracać na coś uwagę, spostrzegać, oglądać, patrzeć, widzieć’, wywodzonym od **obačiti* i uznanym za efekt nieprawidłowej dekompozycji: **ob-áčiti* > **o-bačiti*, przytoczone zostały jako derywaty wsteczne: brus. dial. *báki* l. mn. ‘oczy’, ukr. dial. *báky* ‘ts.’, pol. od XVIII w. *baka*, *baki* tylko w zwrocie frazeologicznym *bakę (baki) komu świecić* ‘schlebiać, nadskakiwać komuś’ (zob. SPsł I: 174–175). Tym samym autor hasła Franciszek Sławski zajął inne stanowisko niż Aleksander Brückner, który pol. *baczyć* uważał za pochodne od **baki* ‘oczy’ (tak jak *patrzeć* od *patry*), uzasadniał przy tym swoją tezę właśnie wymienionym powyżej frazeologizmem *świecić baki* lub *bakę* (SEBr: 10). Stanowisko A. Brücknera albo też F. Sławskiego podchwycili skwapliwie inni etymolodzy, np. Max Vasmer, ESBM, ESUM, a ostatnio także Aleksandr Anikin (II: 303). Chodzi tu przede wszystkim o to, że we wskazanych słownikach etymologicznych dopuszcza się istnienie polskiego wyrazu *baka* w znaczeniu ‘oko’. Tak więc przytoczone przez M. Vasmera ros. dial. *báka* ‘oko’, z jednoczesnym zapytaniem: gdzie? (a więc dla niemieckiego sławisty nie było to takie oczywiste)¹, zostało zestawione z pol. *baka* ‘ts.’ (Vasmer I: 108). Dla ukr. *báka* (zarówno w wyrażeniu *zabyváty báky* ‘zbijać z pantałyku, mydlić oczy’, jak też *svityty báky* ‘podlizywać się’)

1 Nawiasem mówiąc: SRNG nie potwierdza istnienia tego rodzaju faktu gwarowego.

znaczenie ‘oczy’ uznano za prymarne (ESUM I: 119), z kolei hasłowe brus. dial. *báki* ‘oczy’ zilustrowano podobnie jak w języku ukraińskim frazeologizmem *zabivác’ báki* ‘oszukiwać’, uznając w ostatecznym rozrachunku zarówno brus. *báki*, jak też ukr. *báky* ‘oczy’ za polonizm, z powołaniem się na stanowisko F. Sławskiego (ESBM I: 283). Natomiast A. Anikin ros. *báka* V odsyła do *báki* III, które ilustruje frazeologizmem *báki zakoláčivat’* żarg. lub pot. ‘oszukiwać kogoś, starać się wprowadzić kogoś w błąd’ i poprzez ukr. *zaby(vá)ty báky* ‘ts., mydlić oczy’, *báka* ‘oko’ oraz brus. *báki zabivác’*, *báka* ‘ts.’, skłonny jest (choć z pewnymi oporami) doszukiwać się tu polskiego źródłosłowu, powołując się na pol. *baka* od (o)*baczyć* < ps. *(o)*bačiti* (Anikin II: 94, 100).

Jak się okazuje, etymolodzy doprowadzili w tym przypadku do sporego zamętu wskutek nieprawidłowej interpretacji danych materiałowych i utożsamiania faktów leksykalnych, które z genetycznego punktu widzenia przynależą do całkiem odrębnych bytów językowych. Niniejszy tekst ma więc za zadanie właściwie zreinterpretować i ustawić na właściwych pozycjach dotychczasowe poglądy etymologiczne dotyczące wymienionych powyżej kwestii.

Polski frazeologizm, na który tak chętnie powołują się etymolodzy, czyli *bakę szklić*, *świecić*, znany jest obecnie wyłącznie polskim gwarom, co potwierdzają stosowne źródła leksykografii gwarowej, por. *bakę komu szklić* (|| *szklić bakę*) ‘pochlebstwami starać się zyskać czyjeś względy’, *bakę komu świadczyć* ‘ts.; nadskakiwać komu, trzymać jego stronę’, *bakę komu świecić* (|| *świecić bakę*) ‘ts., bałamucić’, *baki komu świecić* ‘pochlebstwami starać się zyskać czyjeś względy dla własnych korzyści; oszukiwać kogoś’, *uszklić komu bakę* ‘pochlebstwami zyskać czyjąś przychyłność, zbałamucić kogo’ (SGP PAN I/2: 301). Właściwie wszystkie wymienione przykłady użycia tego frazeologizmu pochodzą z gwar małopolskich, dlatego też rzeczą naturalną jest to, że odnotowuje je także *Słownik gwar małopolskich*, por. *bakę szklić*, *świecić* ‘pochlebstwami starać się zyskać czyjeś względy’ Małopolska południowo-zachodnia (SGM I: 21–22). Poza frazeologizmem rzeczownik *baka*, l. mn. *baki* odnotowano jeden raz w znaczeniu ‘pochlebstwo’ (Małopolska) oraz również jeden raz jako ‘biała część gałki ocznej’ (Dulsk, powiat rypiński, województwo kujawsko-pomorskie) (ibid.).

W historycznych źródłach leksykograficznych zwrot ten pojawia się w XVIII w., por. *baka*, l. mn. *baki*, *baki komu świecić* ‘przyświecać komu, nadskakiwać, nadślugać, pochlebiać, ujmować sobie kogo, pozyskiwać’, „Któryś to znowu zuchwalec świeci iéy baki” (Franciszek Zabłocki), „Świeć mu bakę otwarcie, szkodź mu po kryjomu” (Stanisław Trembecki), „Kiedy ia mu będę bakę świecił i jego stronę utrzymywał, ostatniego dobędzie grosza” (Teatr Polski) (SL I/1: 45). Poza tym KSJP XVII–XVIII zaświadcza jeden przykład użycia czasownika *bakować* w analogicznym do wcześniejszych znaczeniu (1743 r.).

W słownikach języka ukraińskiego XIX w. stykamy się z rzeczownikiem *báky* ‘oczy’, *výbančyty báky* ‘wytrzeszczyć (wybałuszyć) oczy’, z adnotacją „*Báky* zostały

utworzone od czasownika *bácyty*” (SBN: 49), por. *baćyły baky, ščo kupowały* ‘wiodziały oczy, co kupowały’ z sugestią „to samo po-polsku” (ibid.: 52), por. tu choćby pol. wsp. pot. „widziały gały, co brały” (z autopsji). Natomiast w *Słowniku* Borysa Hrinchenki *báky* używane są w wyrażeniach: 1. *zabyváty, zabyty báky* ‘zbić z tropu, pantałyku, okpić, oszukać, wykiwać’, 2. *výbančyty báky* ‘wytrzeszczyć oczy’, 3. *báky svityty* ‘przypochlebiać się komuś, okazywać komuś przychyłność’ (Hrinchenko I: 22; II: 4). Nietrudno zauważyć, że wyrażenie pod nr 3 nawiązuje do analogicznej do niej konstrukcji języka polskiego (zob. wyżej). Interesujące zwroty występują w żargonie ukraińskim oraz rosyjskim, por. *zabyváty báky komus’* chark., zach.-ukr. (lwow., tarnop.), pot. ‘zwozić, oszukiwać, zagadywać kogoś, zawracać komuś głowę’, gdzie czasownik *zabyváty* jest objaśniany jako ‘zatykać’ lub ‘wbijać’ (Gorbač 2006: 94, 135, 212), a także *báky zabivát, vkoláčivat, vkrúčivat* ‘odwracać uwagę’ (ibid.: 72, 509), *báky vkoláčivat* ‘kłamać, odwracając tym samym uwagę’, *báky vkrúčivat* ‘ts.’, *báky zabivát* ‘ts.’, *báky zkoláčivat* aresztanckie, syberyjskie ‘dusić, dławić’ (Popov 1912: 14). Ukr. *báky zabyváty* przytoczono jako zwrot należący do żargonu przestępczego w *Słowniku żargonu ukraińskiego* Łesi Stawyckiej w dwóch znaczeniach: 1. ‘odwracać uwagę rozmową’, 2. ‘kłamać, oszukiwać’ (UŽ: 43). Zupełnie taką samą sytuację obserwujemy w *Leksykonie lwowskim*, por. *zabyváty báky (báky)* 1. ‘odwracać uwagę lub zamęczać rozmowami; zagadywać’, co uznano za synonimiczne wobec zwrotu *trúty mózgy*, i 2. ‘okłamywać; oszukiwać’, a to z kolei traktowane jest jako równoznaczne semantycznie z *zabyváty cvjáchy* (zob. LL: 61) i przypomina pol. *zabić [wbicić] (komuś) klina [ćwieka] (w głowę, w łeb)* w nieco odmiennym wszakże znaczeniu ‘postawić przed kimś problem, zmuszając go do myślenia na ten temat’ (SWJP: 1302), por. też ukr. żarg. *zabyváty komus’ kul u hólovu* zakarp. ‘zawracać komuś głowę’ (Gorbač 2006: 120).

W języku białoruskim zwrot *zabivát’ báky* ‘okpiwać, oszukiwać’, udokumentowany już przez *Słownik* Iwana Nosowicza z 1870 r., jest identyfikowany z leksemem *báky* ‘oczy’ poświadczonym w tymże słowniku, por. *báky* l. mn. ‘oczy’, „Ci tobě baki vylézli”, i obecnym w gwarach białoruskich (Nosovič 1870: 13; ESBM I: 283).

Etymologia

Pierwotne znaczenie zwrotu polskiego *bakę (baki) świecić* to ‘przyświecać pochodnią (pochodniami)’, por. niem. *bake* ‘pochodnia, żagiew’ (Lübben 1980: 55; Czarniecki 2014: 165)². Jego rozwój znaczeniowy można przedstawić w sposób następujący:

2 O pochodzeniu niem. *bake* i jego powiązaniach z pol. *bakan, baken* żegl. ‘znak nawigacyjny, boja z okresowo zapalonym światłem barwnym, używana przeważnie na wodach śródlądowych do oznaczania szlaku żeglownego’, co z holenderskiego *baak* ‘sygnał, znak’ (WSWO: 131), dial. *baka* ‘ts.’ (SGP PAN I/2: 301) – zob. ESUM (I: 119–120).

‘przyświecać komuś pochodnią’ > przen. ‘nadszakać komuś, starać się o czyjeś względy’. Podobne znaczenie przenośne zyskał też czasownik *szklić*, dial. *śklić* ‘pochlebiać, świecić bakę, nadszakać’ (zob. SW VI: 620), oraz *przyświecać komu* przen. ‘świecić komu bakę, dogadzać, pochlebiać mu, świadczyć mu godność, nadszakać’ (SW V: 387). Andrzej Bańkowski nieco inaczej podszedł do kwestii ewolucji znaczeniowej tego zwrotu, pisząc: „Wyrażenie *baki komuś świecić* ‘wróżyć pomyślnie, dla przypodobania się’ 1780 (F. Zabłocki) wymaga dalszych studiów” (SEBań I: 24). Tak czy inaczej, niemożliwe jest tu doszukiwanie się znaczenia ‘oko (oczy)’ wbrew temu, co twierdzili niektórzy etymolodzy.

Natomiast nie można mieć wątpliwości co do faktu, że zarówno ukr. *báky*, jak też brus. *báki*, które to formy przyjęło się traktować jako wynik derywacji wstecznej od czasownika ukr. *bácyty*, brus. *báčyc* ‘widzieć, oglądać’ (zob. ESUM I: 119; ESBM I: 283), a to z ps. **bačiti* dial. płn. ‘zwracać na coś uwagę, spostrzegać, oglądać, patrzeć, widzieć’ (SPsł I: 174–175), są używane w znaczeniu ‘oczy’. Co do języka rosyjskiego, to takiej pewności nie ma. Być może znaczenia ‘oko, oczy’ należy dopatrywać się jako składnika semantycznego rosyjskich żargonowych zwrotów frazeologicznych w rodzaju *báki zabivát*, znanych też pozostałym językom ruskim, por. ukr. *zabývaty báky*, brus. *zabivác báki*. Jednakże znaczenia czasownika *zabivát* 1. ‘wbijać’, 2. ‘zatykać, zapychać’, 3. ‘zapychać, zawalać’, 4. ‘zabijać’, 5. ‘tłuc’ i in. (WSRP I: 291) z trudem zdają się wchodzić w relacje ze znaczeniem rzeczownika *báki* ‘oczy’, trzeba by bowiem założyć, że pierwotne znaczenie tego zwrotu dotyczyłoby czynności ‘zabijania, zasłaniania, zatykania, zapychania, zawalania (oczu)’ czy też, co wydaje się zupełnie nieprawdopodobne, ‘wbijania oka (oczu)’. Podobne wątpliwości budzi doszukiwanie się łączliwości leksemu rzeczownikowego *báki* ‘oczy’ w rosyjskich zwrotach żargonowych z czasownikami *vkoláčivat* ‘wbijać’, *vkručivat* ‘wkręcać’, *zokoláčivat* ‘wbijać; zabijać (gwoździami)’. Chociaż przyznać trzeba, że nasuwa się tu pewne podobieństwo formalno-semantyczne do polskiego zwrotu *mydlić oczy* ‘oszukiwać, wmawiać nieprawdę, przedstawiać coś inaczej, niż było naprawdę’ (SWJP: 545), ukr. *zamyľjuvaty oči* pogardliwe, lekceważące ‘umyślnie ukrywać błędy, wady, stwarzać wrażenie, że sytuacja wygląda o wiele lepiej, niż jest naprawdę’ (WTSSUM: 405), ros. pot. i żarg. *vtirát očki* ‘odciągać uwagę; mydlić oczy’ (Gorbač 2006: 241; WSRP I: 783), ros. dial. *vtirát glazá* ‘oszukiwać, przedstawiać coś w korzystnym dla siebie świetle’ (SRNG V: 229), ukr. żarg. *vtyráty okuljary* ‘oszukiwać kogoś’ (UŻ: 96). Generalnie u podstaw semantycznych tego rodzaju zwrotów frazeologicznych mogłoby znaleźć się znaczenie ‘powodować, aby oczy nie mogły wypełniać swojej naturalnej funkcji, polegającej na widzeniu, postrzeganiu, obserwowaniu otaczającej rzeczywistości, przez co niemożliwe staje się odróżnienie prawdy od kłamstwa, tego, co realne, prawdziwe, od tego, co nierealne, zmyślane, fałszywe’.

Narzuca się jednak pytanie, czy możliwa jest inna interpretacja wyrazu *baki* w omawianych wschodniosłowiańskich zwrotach frazeologicznych. Trudno na takie pytanie odpowiedzieć jednoznacznie. Istnieją pewne przesłanki ku temu, aby

rzeczownik ten próbować interpretować semantycznie jako ‘nieprawdziwe informacje, plotki, bzdury, łgarstwa, żarty, niestworzone rzeczy’, na co wskazują chociażby ros. dial. *bakúly* ‘czcze słowa, rozmowy, słuchy’, *bakúlina* ‘żart, dowcip’, *bakúliť*, *bákať* zach. ‘mówić, rozmawiać, rozprawiać’, *bakúnja*, *báka* zach. ‘gadula, gawędziarz, papla, bazarz, fantasta, opowiadacz; z zarzutem: kto oszukuje; zwinny, przebiegły w słowach, wiercipięta; spryciarz, cwaniak’ (Dał I: 40), brus. *bakúla* ‘oszust’, *bakúlic* ‘wydziwiać, wyprawiać głupstwa, oszukiwać’, wtórnie też *bakúly* ‘oczy’ (zob. ESBM I: 284), a być może także ukr. *baláky*, *balakanýna*, *baláčka* ‘rozmowy; gadanina, paplanina’, dial. *báljaka* ‘bezensowna rozmowa’, *baljáky* ‘rozmowy’ w wyrażeniu *b. pidpuskáty* ‘zwódzić, oszukiwać’ i in. (ESUM I: 123) oraz dial. *balabóny* ‘głupstwa, bzdury’, *b. býty* ‘gadać bzdury’ (ibid.: 122). W takim wypadku postać rzeczownika *baki* w wymienionych powyżej żargonowych zwrotach wschodniosłowiańskich powstała być może (jeśli nie jest to efekt nieregularnego rozwoju w wyniku kontrakcji, np. *bakuly*, *balaki* > *baki*) drogą derywacji wstecznej od czasownika *bakať*, por. ros. dial. *bákať* ‘mówić, gadać’, brus. dial. *bákac* ‘dużo mówić, gadać, paplać’, co z ps. **bakati* ‘krzyczeć, wołać, łać; paplać, gadać’, a to od **bajati* ‘mówić, opowiadać; opowiadać bajki, baśnie’, z ekspresywnym sufiksem *-ka* (zob. SPsł I: 183–184). Zwroty funkcjonujące w językach ruskich w rodzaju *zabivať baky* przypominają co do formy i treści polskie frazeologizmy w rodzaju *wciskać komuś bzdury* pot. ‘wmawiać coś komuś, wpierać coś komuś, chcąc, aby ten uwierzył w to’, *wciskać* – *wcisnąć* (*komuś*) *kit* pot. ‘mówić, opowiadać rzeczy nieprawdziwe, bzdury; okłamywać, nabierać kogoś’ (SWJP: 1211), żarg. *wciskać ciemnotę* // *wciskać bałach* // *wciskać kit* ‘kłamać, mówić nieprawdę, opowiadać, wmawiać coś komuś, obciążać, mówić bzdury, głupstwa’ (STGP: 624), por. też *bałak*//*bałach* 1. ‘mowa, rozmowa’, 2. ‘mowa kłamliwa, mówienie nieprawdy’, *bałach wstawiać* ‘kłamać’, *na bałach* ‘oszustwo, w którym sprawca lub jego współnik zabawiają ofiarę rozmową w celu odwrócenia jej uwagi’ (ibid.: 28). Z pewnością słabą stroną takiej interpretacji jest brak w językach wschodniosłowiańskich wyrazu *baka*, *baki* w znaczeniu abstrakcyjnym. Używany w rosyjskich gwarach rzeczownik *báka* posiada wyłącznie znaczenie osobowe ‘człowiek lubiący mówić, bazarz, gaduła, gawędziarz’.

Nie wchodzi natomiast zupełnie w grę uznanie wyrazu *baka* za zapożyczenie, por. np. tat. *baka* ‘żaba’, ale też ‘rygiel, drewniana zasuw przy drzwiach’ (TRS: 53), udm. *baka* 1. ‘żaba’, 2. dial. ‘zołzy, skrofuloza’ (URS: 38), komi *báka* ‘huba brzoźowa’, *báki* l. mn. ‘grzyb Polyporus betulinus, huba brzoźowa’ (SRNG II: 57, 59).

Podsumowanie

W języku polskim wyraz *baka*, *baki* l. mn. nie był nigdy używany w znaczeniu ‘oko, oczy’. Rozpowszechniony w gwarach polskich (głównie małopolskich) i występujący w kilku wariantach formalnych zwrot frazeologiczny *świecić bakę* (*baki*) *komuś*

‘pochlebstwami starać się zyskać czyjeś względy’ charakteryzował się pierwotnym znaczeniem ‘przyświecać komuś pochodnią’, a słowo *baka* (ze średnim. *bake*) zna- czyło ‘pochodnia, żagiew’. Nieporozumieniem jest zatem łączenie pol. *świecić bakę* (*baki*) *komuś* z ukr. *báka*, *báky* i brus. *báka*, *báki* ‘oko, oczy’, które mają zupełnie inny rodowód, a mianowicie są traktowane jako derywat wsteczny od czasownika ukr. *báčyty*, brus., *báčyc*, pol. *baczyć*, z ps. **bačiti* dial. płn. ‘zwracać na coś uwagę, spostrzegać, oglądać, patrzeć, widzieć’. Gdy zaś chodzi o zwroty frazeologiczne typu ukr. *zabyváty báky*, brus. *zabivác’ báki*, ros. *báki zabivát*, to trudno rozstrzygnąć jed- noznacznie, czy mamy tu do czynienia z tym samym znaczeniem ‘oko, oczy’, czy też ze znaczeniem ‘nieprawdziwe informacje, plotki, bzdury, łgarstwa, żarty, niestwo- rzone rzeczy’ i znaczeniem całego zwrotu ‘wciskać komuś bzdury, łgarstwa, opo- wiadać rzeczy nieprawdziwe, kłamać, oszukiwać’. Sam zaś rzeczownik *baki* w tym znaczeniu mógłby być derywatem wstecznym od czasownika *bakať*, co z ps. **bakati* ‘krzyczeć, wołać, łajać; paplać, gadać’.

Skróty

brus. – białoruski, chark. – charkowski, dial. – dialektalny, lwow. – lwowski, pol. – polski, płn. – północny, pot. – potoczny, ps. – prasłowiański, ros. – rosyjski, średnim. – średnio- -dolno-niemiecki, tarnop. – tarnopolski, tat. – tatarski, udm. – udmurcki, ukr. – ukraiński, wsp. – współczesny, zach. – zachodni, zakarp. – zakarpacki, żarg. – żargonowy

Literatura

- ANIKIN: A.E. Anikin, *Russkij ètimologičeskij slovar'*, t. I–XV, Moskva 2007–2021.
- CZARNECKI T., 2014, *Die deutschen Lehnwörter im Polnischen. Untersuchungen zur Chrono- logie und Geographie der Entlehnungen*, Warszawa.
- DAE: V.I. Dał, *Tolkovyj slovar' živogo velikoruskogo ázyka*, t. I–IV, Moskva 1978–1980.
- ESBM: V.U. Martynaŭ (red.), *Ètymalagičny sloŭnik belaruskaj movy*, t. I–, Minsk 1978–.
- ESUM: A.S. Mel'ničuk (red.), *Ètimologičnij slovník ukraïns'koï movi*, t. I–VI, Kiïv 1982–2012.
- GORBAČ O., *Argo v Ukraïni*, L'viv 2006.
- HRINCZENKO: B.D. Grinčenko, *Slovar' ukraïns'koï movi*, t. I–IV, Kiïv 1907–1909.
- KSJP XVII–XVIII: *Kartoteka Słownika języka polskiego XVII i 1. połowy XVIII wieku*, [on- -line:] <https://rcin.org.pl/dlibra/publication/20029?language=en> (dostęp: 2 IV 2024).
- LL: N. Hobzej, K. Simovič, T. Âstrems'ka, G. Didik-Meuš, *Leksikon l'vivs'kij. Považno ò na žart*, L'viv 2009.
- LÜBBEN A., *Mittelniederdeutsches Handwörterbuch*, Darmstadt 1980.
- NOSOVICH I.I., *Slovar' belorusskogo narečija*, Sankt-Peterburg 1870.
- POPOV V.M., *Slovar' vorovskogo i arestantskogo ázyka*, Kiev 1912, [w:] O. Horbatsch (red.), *Russische Gaunersprache I*, Frankfurt am Main 1982, s. 11–98.
- SBN: P.P. Bilec'kij-Nosenko, *Slovník ukraïns'koï movi*, red. V.V. Nimčuk, Kiïv 1966.

- SEBAŃ: A. Bańkowski, *Etymologiczny słownik języka polskiego*, t. I–II, Warszawa 2000.
- SEBR: A. Brückner, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Kraków 1927.
- SGM: J. Wronicz (red.), *Słownik gwar małopolskich*, t. I–II, Kraków 2016–2017.
- SGP PAN: *Słownik gwar polskich*, red. M. Karaś (*Źródła*, t. I), J. Reichan (t. II–V), J. Okonio-wa (t. VI–IX, z. 1), R. Kucharzyk (t. IX, z. 2–); t. I–V: Wrocław 1977–1998, t. VI–, Kraków 2001–.
- SL: S.B. Linde, *Słownik języka polskiego*, t. I–VI, Warszawa 1807–1814.
- SPsŁ: F. Sławski (red.), *Słownik prasłowiański*, t. I–VIII, Wrocław 1974–2001.
- SRNG: *Slovar' russkikh narodnyh govorov*, red. F.P. Filin (t. I–XXIII), F.P. Sorokoletov (t. XXIV–XLVI), S.A. Myznikov (t. XLVII–LII); t. I–II: Moskwa–Leningrad 1965–1966, t. III–XXVI: Leningrad 1968–1991, t. XXVII–LII: Sankt-Peterburg 1992–2023.
- STGP: K. Stępiak, *Słownik tajemnych gwar przestępczych*, Londyn 1993.
- SW: J. Karłowicz, A.A. Kryński, W. Niedźwiedzki (red.), *Słownik języka polskiego*, t. I–VIII, Warszawa 1900–1927.
- SWJP: B. Dunaj (red.), *Słownik współczesnego języka polskiego*, Warszawa 1996.
- TRS: M.M. Osmanov (red.), *Tatarsko-russkij slovar'*, Moskwa 1966.
- URS: V.M. Vahrušev, *Udmurtsko-russkij slovar'*, Moskwa 1983.
- UŽ: L. Stavic'ka, *Ukrains'kij žarğon. Slovník*, Kiiv 2005.
- VASMER: M. Fasmer, *Ėtimologičeskij slovar' russkogo ŗzyka*, t. I–IV, Moskwa 1986–1987.
- WSRP: A. Mirowicz, I. Dulewicz, I. Grek-Pabis, I. Maryniak, *Wielki słownik rosyjsko-polski*, t. I–II, Warszawa–Moskwa 1970.
- WSWO: M. Bańko (red.), *Wielki słownik wyrazów obcych PWN*, Warszawa 2010.
- WTSSUM: V.T. Busel (red.), *Velikij tumačnij slovník sučasnoï ukrains'koï movi*, Kiiv–İrpın' 2009.

From Polish Etymology: *baka, baki*

Abstract

In Polish, the word *baka, baki* pl. was never used in the meaning of ‘eye, eyes’. The phraseological expression *świecić bakę (baki) komuś* (‘to try to gain someone’s favour with flattery’), common in Polish dialects (mainly in Lesser Poland) and occurring in several formal variants, was characterised by its original meaning: ‘to shine a torch on someone’, and the word *baka* (from the Middle Low German *bake*) meant ‘torch, sail’. It is therefore a misunderstanding to connect the Polish *świecić bakę (baki) komuś* with the Ukrainian word *báka, báky* and the Belarussian word *báka, báki* ‘eye, eyes’, which have a completely different origin, namely they are treated as a back derivative of the Ukrainian verb *báčyty*, Belorussian *báčyc'*, Polish *baczyć* from the Proto-Slavic **bačiti*, northern dialectal ‘to pay attention to something, to notice, to watch, to look, to see’. As for phraseological expression, such as the Ukrainian *zabyváty báky*, Belarussian *zabivác' báki*, Russian *báki zabivát'*, it is difficult to decide unequivocally whether we are dealing here with the same meaning ‘eye, eyes’, or with the meaning ‘false information, gossip, nonsense, lies, jokes, uncreated things’, and the meaning of the whole phrase ‘to feed someone nonsense, lies, to tell untrue things, to lie, to cheat’. In this meaning, the noun *baki* could be a derivative of the verb *takać*, which comes from the Proto-Slavic **bakati* ‘to shout, to call out, to scold, to babble, to chatter’.